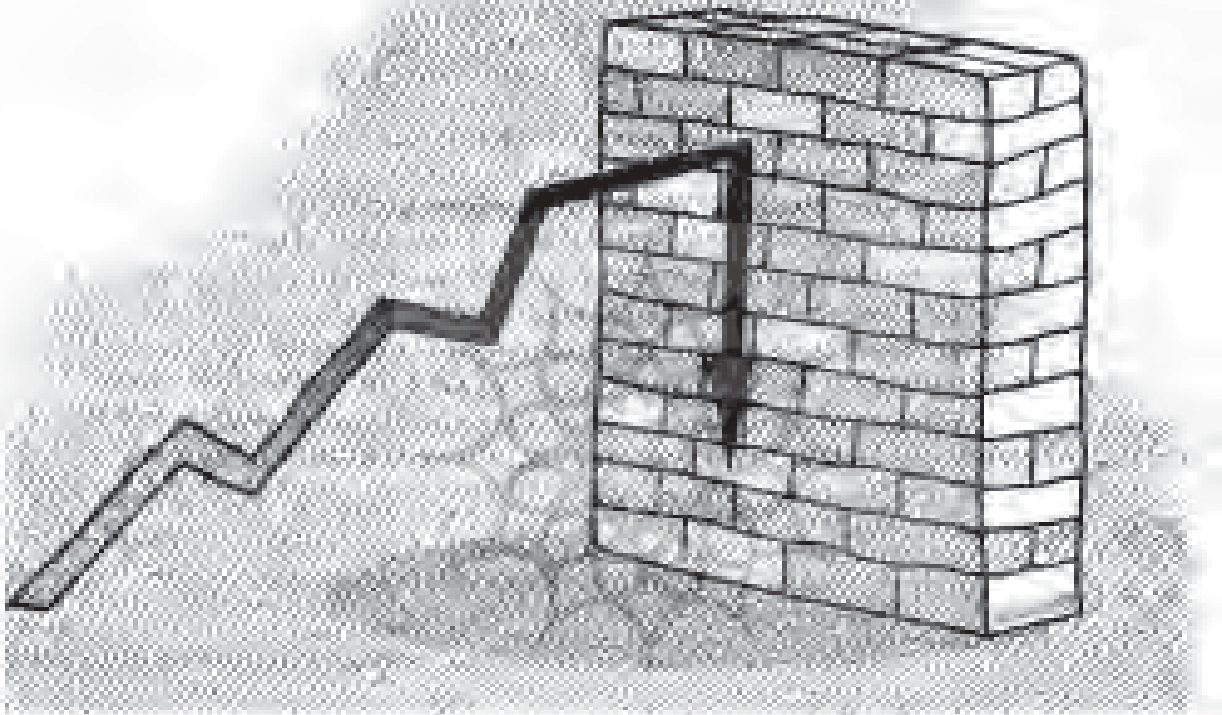

آسیب شناسی مطالبات معوق

تهیه و تدوین: جواد مداحی

دلایلی نمی توانند یا نمی خواهند در سررسید معین بدهی خود را بپردازند. این عمل آثار منفی زیادی بر روابط معاملاتی جامعه بر جای می گذارد که مهمترین آنها سلب اعتماد عمومی و کاهش معاملات مدت دار، کاهش قرض و... است.

یکی از عوامل ناکامی راهکارهای پیشنهادی از سوی دست‌اندرکاران، بی توجهی به علل و آثار تأخیر در تادیه دیون و یکسان‌انگاری همه تأخیر کنندگان در پرداخت است. گروهی به افراط گمان می‌کنند هر تأخیر کننده‌ای متخلف و کلاهبردار است و در نتیجه پیشنهاد می‌کنند برای جلوگیری از گسترش تخلفات از هر راه قانونی به مجازات متخلف پرداخته شود. گروهی نیز به تفریط گمان می‌کنند همه تأخیر کنندگان، ناتوانان و ورشکسته‌ها هستند

آن دسته از مطالبات بانک‌ها که سررسید آنها فرا رسیده است، اما در موعد مقرر توسط مشتریان پرداخت نشده‌اند، به حساب مطالبات سررسید گذشته و در صورت تسویه نکردن در مهلت تعیین شده، به حساب مطالبات معوق انتقال می‌یابد. اغلب این مطالبات با پیگیری‌های حقوقی و طی مراحل مختلف وصول می‌شود، اما دسته‌ای از این مطالبات در نهایت سوخت می‌شود. در عمل ایجاد چنین مطالباتی سبب خروج موقت یا دائمی قسمتی از منابع بانک از چرخه عملیاتی می‌شود و بانک را با مشکلات فراوانی روبه‌رو می‌کند.

یکی از مسائلی که در معاملات مدت دار به ویژه در معاملات بانکی مطرح است، نپرداختن دیون و بدهی‌ها در سررسیدهای مقرر است. برخی از بدهکاران و استفاده‌کنندگان تسهیلات بانکی به

وضعیت مالی و اعتباری ضامن یا ضامن‌ها. ۴- نبود سیستم هدف گذاری تعهدات بانک. ۵- پایین بودن نرخ خسارت تأخیر نسبت به هزینه تحصیل پول در بازار غیر رسمی.

در این بخش لازم است از دیدی دیگر بعضی علل را تشریح و تبیین کنیم:

۱- اعسار و ناتوانی بدهکار

گاهی فردی برای تامین مایحتاج ضروری خود یا خانواده اش مثل معالجه و درمان، قرض می‌گیرد یا معامله مدت داری انجام می‌دهد و در سررسید به دلیل نداشتن تمکین مالی، قدرت پرداخت بدهی را ندارد. همچنین گاهی تاجری یا پیشه‌وری برای تأمین مالی فعالیت اقتصادی خود قرض می‌کند یا معامله مدت دار انجام می‌دهد و تا سررسید در اثر حوادثی چون آتش سوزی، سرقت و تصادف، دارایی خود را از دست می‌دهد و قدرت پرداخت بدهی را ندارد. این گروه به دو دسته تقسیم می‌شوند: دسته اول کسانی هستند که امید می‌رود بعد از مدتی تمکن مالی بیابند و توان پرداخت بدهی را پیدا کنند و دسته دوم کسانی هستند که انتظار تمکن مالی آنان نمی‌رود.

۲- تغییر شرایط اقتصادی

گاهی تاجری با توجه به تجربه کاری و با تدابیر لازم دست به استقراض یا انجام معاملات مدت دار می‌زند و برای مغازه خود کالا تهیه و پیش بینی می‌کند تا سررسید بدهی، اجناس را می‌فروشد و بدهی را می‌پردازد. همچنین گاهی صنعتگری طبق برنامه، مواد اولیه، لوازم کار و ماشین‌آلاتی را به صورت نسبه خریداری می‌کند تا از محل فروش محصول بدهی را بپردازد، اما بر خلاف انتظار به دلیل رکود اقتصادی یا مشکلات مدیریتی امکان فروش و پرداخت بدهی را پیدا نمی‌کند، و می‌بیند اگر بخواهد بدهی خود را در سررسید معین بپردازد، به ناچار باید اجناس یا محصول خود را زیر قیمت بفروشد و این به ضرر اوست، در حالی که می‌تواند بعد از مدت زمان کوتاهی (برای مثال یک ماه) اجناس و محصول خود را به قیمت واقعی بفروشد. این وضعیت برای کشاورزان، مسکن سازان و مراکز خدماتی نیز پیش می‌آید. آنان طبق برنامه مشخصی فعالیت را شروع و برآورد می‌کنند تا از محل درآمد فعالیت اقتصادی، بدهی خود را بپردازند، اما به دلایلی، بازدهی فعالیت طول می‌کشد. روشن است در این وضعیت بهترین تدبیر آن است که سررسید بدهی به تعویق انداخته شود، چرا که پرداخت به موقع بدهی‌ها تنها از طریق فروش سرمایه میسر است و این به معنای تعطیلی بنگاه است که ضررفردی و اجتماعی زیادی به همراه دارد.

که نه فقط نیازی به گرفتن جریمه تأخیر تادیه نیست، بلکه اگر از اصل بدهی نیز صرف نظر شود، بهتراست. روشن است که راهکارهای ناشی از چنین دیدگاه‌هایی نه تنها مشکل را حل نمی‌کند، بلکه بر مشکلات موجود نیز می‌افزاید.

مشکلات معوق شدن مطالبات بانک

از جمله مشکلاتی که بانک‌ها در پی معوق شدن مطالبات با آن روبه‌رو می‌شوند، عبارت است: افزایش هزینه‌ها، بلوکه شدن قسمتی از منابع بانک، کاهش دفعات گردش مطالبات و افزایش دوره وصول مطالبات، امکان نداشتن برنامه ریزی دقیق و موثر، افزایش ریسک اعتباری، کاهش توانایی پاسخگویی (ارایه خدمات) به مشتریان، ایجاد اختلال در گردش وجوه نقد، اتلاف وقت و منابع بانک و در نهایت کاهش رتبه بانک در رتبه بندی‌های داخلی و بین‌المللی.

عوامل ایجاد مطالبات معوق

علل ایجاد و رشد مطالبات معوق را به دودسته می‌توان تقسیم‌بندی کرد:

الف) عوامل درون سازمانی: شامل نبود سیستم ارزیابی دقیق مشتریان بانک، کندی روند وصول مطالبات که یکی از مهم‌ترین علل رشد مطالبات معوق بانک و تراکم پرونده‌هایی که برای وصول بدهی از راه‌های قانونی تشکیل می‌شوند، ضوابط قانونی موجود و کندی روند وصول مطالبات از این طریق است. البته ماده "۱۵" قانون عملیات بانکی بدون ربا به منظور اعتبار بخشیدن به مفاد قراردادهای داخلی بانک‌ها و کوتاهی بخشی از این روند (که به ضرورت مطالبه وجه اسناد عادی از طریق محاکم دادگستری مربوط می‌شود) قراردادهای اعطای تسهیلات را با شرایطی در حکم اسناد رسمی قلمداد و امکان درخواست صدور اجرائیه نسبت به آنها را از طریق دوایر اجرای ثبت بر قرار کرده است. با این حال از آنجایی که ضوابط آیین‌نامه اجرای مفاد اسناد لازم الاجرا، تشریفات و گذشت مهلت‌های قانونی را در جریان پیگیری پرونده اجرایی ضروری دانسته است، در عمل تسویه بدهی از این طریق در بسیاری از موارد ماه‌ها و بلکه سال‌ها طول می‌کشد. به علاوه، در مواردی که طلب بانک، موثق به وثیقه غیر منقول نیست، پیگیری این پرونده‌ها و توفیق در وصول طلب از طریق اجرای ثبت، موکول به شناسایی اموال بلامعارض بدهکار خواهد بود. حال آنکه در بسیاری از موارد مسئولان شعبه در دسترسی به مشخصات اموال بدهکار توفیق نمی‌یابند:

۱- نبود مدیریت موثر بر اقالام دارایی‌ها. ۲- ضعف کیفی فرآیند و مراحل بررسی تسهیلات اعطایی. ۳- نداشتن دقت لازم در خصوص

۳- تخلف و نقض تعهد

گاهی تاجر یا صاحبکار یک بنگاه اقتصادی مشاهده می کند که با تأخیر در پرداخت بدهی، سرمایه نقدی بدون هزینه ای در اختیارش قرار می گیرد که می تواند با استفاده از آن معاملات سودآور داشته باشد. برای مثال، تاجری که برای مدت سه ماه اجناسی را به صورت نسبه خریده بود تا بعد از فروش بهای آن را بپردازد، حال می بیند می تواند با تأخیر در پرداخت بدهی، پول حاصل از فروش را برای خود سرمایه قرار دهد و به خرید و فروش کالا و کسب سود بیشتر بپردازد.

ب) عوامل برون سازمانی: شامل نبود سیستم اطلاعات یکپارچه، بروز حوادث غیر مترقبه، تغییر و تحولات در قوانین و مقررات، تغییر و تحولات سیاسی - اقتصادی و فوت وام گیرنده و بروز مشکلاتی در انحصار وراثت.

- صدور مصوبات استمهال بر مبنای اصل ۱۳۸ قانون اساسی
- الزام بانک ها به اعطای تسهیلات تکلیفی
- تصویب برخی قوانین مغایر با مصالح بانک ها نظیر قانون الزام بانک ها به اخذ نکردن وثیقه ملکی
- مکلف کردن بانک ها به استمهال بدهی اشخاص
- ایفا نکردن تعهدات دولت در پرداخت بدهی بانک ها بابت اصل و سود تسهیلات تکلیفی

- شفاف نبودن بخشنامه های مربوط به بخشودگی جرایم
- بخشودگی سود تسهیلات سررسید شده مشتریان
به بیانی دیگر، از مهم ترین علل رشد مطالبات معوق بانک و تراکم پرونده هایی که برای وصول بدهی از طرق قانونی تشکیل می شوند، ضوابط قانونی موجود و کندی روند وصول مطالبات از این طریق است. البته ماده "۱۵" قانون عملیات بانکی بدون ربا به منظور اعتبار به مفاد قراردادهای داخلی بانک ها و کوتاهی بخشی از این روند (که به ضرورت مطالبه وجه اسناد عادی از طریق محاکم دادگستری مربوط می شود)، قراردادهای اعطای تسهیلات را با شرایطی در حکم اسناد رسمی قلمداد و امکان درخواست صدور اجراییه نسبت به آنها را از طریق دوایر اجرای ثبت برقرار کرده است. با این حال از آنجایی که ضوابط آیین نامه اجرای مفاد اسناد لازم الاجرا، تشریفات و گذشت مهلت های قانونی را در جریان پیگیری پرونده اجرایی ضروری دانسته است، در عمل تسویه بدهی از این طریق در بسیاری از موارد ماه ها و بلکه سال ها طول می کشد. به علاوه، در مواردی که طلب بانک، موثق به وثیقه غیر منقول

نیست، پیگیری این پرونده ها و توفیق در وصول طلب از طریق اجرای ثبت، موکول به شناسایی اموال بلامعارض بدهکار خواهد بود. حال آنکه مسئولان شعبه در بسیاری از موارد موفق به دسترسی به مشخصات اموال بدهکار نمی شوند.

آثار اجتماعی و اقتصادی تأخیر پرداخت دیون

۱. اختلال در برنامه های اقتصادی بانک ها و مؤسسات

مالی

امروزه مؤسسات بزرگ پولی و مالی با برنامه های دقیق فعالیت می کنند. این مؤسسات از یک طرف با افتتاح انواع سپرده ها به جذب وجوه سپرده گذاران و از طرف دیگر با کنار گذاشتن بخشی از وجوه جذب شده به عنوان سپرده قانونی و ذخایر احتیاطی، به اعطای تسهیلات به متقاضیان می پردازند. روشن است هر نوع اختلال در بازپرداخت اقساط تسهیلات، موجب ناتوانی مؤسسات در قبال سپرده گذاران و چه بسا باعث بی اعتباری و ورشکستگی مؤسسه و بانک می شود. کمترین تأثیر اختلال در بازپرداخت مطالبات برای این مؤسسات آن است که ذخایر احتیاطی را افزایش می دهد و این باعث کاهش بازدهی و ناکارآمدی مؤسسه و بانک می شود.

۲. خسارت اقتصادی طلبکاران

تأخیر در پرداخت بدهی به ویژه زمانی که مبلغ آن سنگین یا تعداد آنها گسترده باشد، انواع خسارت های اقتصادی برای طلبکاران به همراه دارد.

۱-۲. خسارت ناشی از ورشکستگی مؤسسات

بر اساس مطالعات میدانی، یکی از عوامل اصلی ورشکستگی بنگاه ها به ویژه مؤسسه های اعتباری، وصول نکردن به موقع مطالبات است. این مؤسسات بر اساس برنامه ریزی که برای وصول مطالبات دارند، تعهداتی برای خود ایجاد می کنند. وصول نکردن مطالبات موجب نقض تعهدات و ورشکستگی مؤسسه مالی می شود و خسارات سنگینی بر آن تحمیل می شود. در این موارد گرچه نمی توان بدهکار خاصی را عامل خسارت معرفی کرد، اما به صورت جمعی قابل انکار نیست. بررسی کارشناسی صندوق های قرض الحسنه ورشکست شده سال های اخیر نشان می دهد غالب آنها دچار چنین حادثه ای شده اند

۲-۲. خسارت ناشی از هزینه های قضایی

نبود راهکارهای آسان برای وصول مطالبات معوق باعث می شود کار به قوه قضاییه و راهکارهای قضایی منتهی شود و روشن است که این راهکار با صرف وقت های زیاد و هزینه های سنگین همراه

است که به طور معمول طلبکار برای رسیدن به حق خود متحمل می شود. حتی در مواردی که بدهکار دچار عسر و ناتوانی است، زمینه سوءاستفاده و مسامحه کاری در پرداخت دیون را گسترش می دهد. در نتیجه بدهکاران باتمسک به بهانه های مختلف، از پرداخت دیون سرباز می زنند و نظام مالی جامعه را مختل می کنند زیرا به طور معمول بازار، طلبکاران خود بدهکار افراد دیگری هستند و هر نوع اختلال در وصول مطالبات، زمینه تأخیر پرداخت بدهی دیگر را فراهم می کند.

روشن است که با گسترش این رویه، اعتماد عمومی جامعه سلب می شود و سطح قراردادهای مدت دار و قرض الحسنه ها کاهش می یابد و این باعث رکود اقتصادی جامعه می شود، چرا که امروزه بسیاری از معاملات رایج بین کارخانه ها و تجار و بین تجار و خرده فروش ها و بین آنان و

مصرف کننده ها به صورت نسبی و مدت دار است.

۴. سنگین شدن وثیقه ها و ضمانت ها

نیاز اساسی بازار به معاملات مدت دار و سلب اعتماد عمومی در مورد پرداخت به موقع دیون و نبود راهکارهای مناسب برای استیفای حقوق طلبکاران موجب می شود افراد و مؤسسه های پولی و مالی به سمت گرفتن وثیقه های سنگین و ضمانت های متعدد و معتبر گرایش پیدا می کنند و این امر گذشته از سخت و پیچیده شدن معاملات، موجب می شود تسهیلات اعطایی بانک ها و مؤسسه های اعتباری و معاملات مدت دار بنگاه های مهم اقتصادی، به طبقه ثروتمند جامعه اختصاص یابد، آنان که می توانند وثیقه ها و ضمانت های معتبر ارائه دهند و در نتیجه قشرهای متوسط و پایین جامعه از دسترسی به تسهیلات بانکی و معاملات مدت دار محروم می مانند. روشن است که استمرار این وضعیت به فاصله طبقاتی جامعه، غنی تر شدن اغنیا و فقیرتر شدن فقرا می انجامد.

است که به طور معمول طلبکار برای رسیدن به حق خود متحمل می شود.

۲-۳. خسارت ناشی از کاهش ارزش پول

در شرایط تورمی، زمانی که کسی به دیگری قرض می دهد یا کالایی را به صورت نسبی می فروشد، اقدام به پذیرش کاهش ارزش پول به خاطر تورم می کند. اما این اقدام و این پذیرش تا زمان سررسید بدهی است. وقتی بدهکار در پرداخت بدهی تأخیر می کند، با گذشت هر روز به خاطر تورم، ارزش بدهی کاهش می یابد و خسارتی به طلبکار وارد می شود، خسارتی که طلبکار به آن راضی نبوده و به آن اقدام نکرده است.

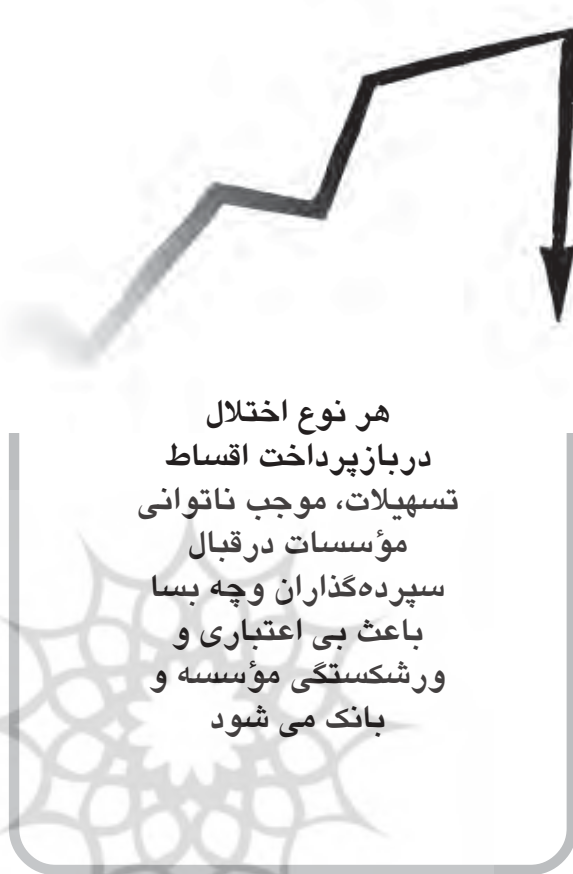
۲-۴. خسارت ناشی از عدم نفع

اگر طلبکار از اهل تجارت

باشد، هر نوع تأخیر در پرداخت بدهی، معطل کردن سرمایه سودآور است و این از لحاظ عرف خسارت محسوب می شود. برای مثال یک مؤسسه پولی و مالی مثل بانک خود را از طریق عقود اسلامی در اختیار متقاضیان قرار می دهد، سودی به دست می آورد و پس از بازگشت منابع، مجدداً آنها را در اختیار متقاضیان دیگری قرار می دهد و سود جدیدی حاصل می شود و این کار با نظم خاصی ادامه دارد، به طوری که منابع هیچ وقت بیکار نمی ماند. حال اگر مشتری اول باز پرداخت بدهی را به تأخیر بیندازد، بانک را از دسترسی به سودهای بعدی محروم کرده است و این از لحاظ عرف بازاری و بانکی خسارت محسوب می شود، به ویژه اینکه منابع بانک و سود حاصل متعلق به سپرده گذاران است و بانک به عنوان وکیل، حافظ منافع و مصالح آنان است و ابتدای هر سال مالی بر اساس پیش بینی سودی را به سپرده گذاران وعده می دهد.

۳. گسترش تخلفات مالی و سلب اعتماد عمومی

نیود راهکارهای روشن و مناسب برای تسویه به موقع بدهی ها،

هر نوع اختلال در بازپرداخت اقساط تسهیلات، موجب ناتوانی مؤسسات در قبال سپرده گذاران و چه بسا باعث بی اعتباری و ورشکستگی مؤسسه و بانک می شود

بانکداری بدون ربا

راه حل‌هایی که در این بخش مطرح می‌شود، در حال حاضر برخی از مطالبات معوق از سوی بعضی از بانک‌های بدون ربا به اجرا درمی‌آید و برخی در حد نظر و پیشنهاد است که از سوی بعضی از اندیشمندان اسلامی ارائه شده و هنوز زمینه اجرا ندارد. مهمترین این راهکارهای پیشنهادی عبارت است از:

- کنترل و نظارت بر حیات مالی وام‌گیرنده
- ارتقای سطح علمی و تخصصی کارکنان بانک
- تشکیل و استفاده از مؤسسات رتبه بندی اعتباری مشتریان
- لزوم ایجاد بخش اختصاصی در سیستم قضایی برای رسیدگی به دعاوی

- الزام محاکم قضایی برای در اولویت قرار دادن رسیدگی به پرونده‌های مهم

اجرای وثیقه‌ها و ضمانت

برخی برای حل مشکل تأخیر تأدیه پیشنهاد می‌کنند که بانک‌ها از متقاضیان تسهیلات، وثیقه‌ها و ضمانت‌های کافی و معتبر دریافت کنند و در مواقع تخلف و تأخیر تأدیه با به اجرا گذاشتن آنها مطالبات خود را وصول کنند.

این روش گرچه از لحاظ شرعی صحیح و مورد تأیید روایات و فتاوی فقهای بزرگوار است و بانک‌ها و مؤسسات مالی و اعتباری از آن برای تضمین اصل تسهیلات استفاده می‌کنند و در موارد خاص، جایی که همه راه‌ها برای وصول مطالبات بسته می‌شود، وثیقه‌ها و ضمانت‌ها را به اجرا می‌گذارند، اما استفاده از این روش برای حل مشکل تأخیر تأدیه، یعنی جایی که بدهکار پرداخت یک یا چند قسط را برای مدت یک یا چند ماه به صورت موردی یا تکراری به تأخیر

راهکارهای پیشنهادی برای حل مشکل تأخیر تأدیه در

اشتراک جرمه تأخیر تأدیه به صورت شرط ضمن عقد

بعد از پیروزی انقلاب اسلامی و حذف بهره، دیرکرد وام‌ها و اعتبارات از قوانین بانکی با مشکل تأخیر بازپرداخت وام‌ها و اعتبارات مواجه شد. برای حل این مشکل، در چهارصد و هفتاد و نهمین جلسه شورای پول و اعتبار ماده‌ای تصویب شد که به موجب آن گیرنده تسهیلات بانکی به عنوان شرط ضمن عقد متعهد می‌شود در صورت تأخیر تأدیه، جرمه بپردازد. رئیس وقت بانک مرکزی در ۱۳۶۱/۱۱/۲۸ طی نامه‌ای آوردن چنین ماده‌ای را از شورای نگهبان استعلام کرد. متن ماده مورد نظر و جواب شورای نگهبان به این شرح است:

«در صورت عدم تسویه کامل بدهی ناشی از قرارداد تا سررسید مقرر به علت تأخیر در تأدیه بدهی ناشی از این قرارداد، از این رو وام‌ویا اعتبار گیرنده با امضای این قرارداد، ملزم و متعهد می‌شود تا زمان تسویه کامل بدهی ناشی از این قرارداد، علاوه بر بدهی تأدیه نشده مبلغی معادل ۱۲ درصد مانده بدهی برای هر سال نسبت به بدهی مذکور برحسب قرارداد به بانک پرداخت نماید. به همین منظور وام‌ویا اعتبار گیرنده ضمن امضای این قرارداد به طور غیر قابل برگشت به بانک اختیار داد که از تاریخ سررسید تا تاریخ تسویه کامل بدهی معادل مبلغ مورد قرارداد از حساب‌های وام‌ویا اعتبار گیرنده برداشت و یا به همان میزان از سایر دارایی‌های آن تملک نماید. اخذ مبلغ مقرر موضوع این ماده مانع تعقیب عملیات اجرایی برای وصول مطالبات بانک نخواهد شد.»

فقهای شورای نگهبان با تغییر مختصری ماده مذکور را تأیید و اعلام کردند:

«عمل به ترتیبی که در چهارصد و هفتاد و نهمین جلسه شورای

یکی از عوامل اصلی
ورشکستگی بنگاه‌ها به
ویژه مؤسسه‌های
اعتباری، وصول نکردن
به موقع مطالبات است

قانونی دربردارد، نیز محاسبه و در اختیار صاحب اصل بدهی قرار دهد تا صاحب اصلی بدهی در مورد اینکه آیا اقدام قانونی به صرفه است یا خیر، تصمیم‌گیری کند. این مؤسسه همچنین می‌تواند در صورت تمایل صاحب اصلی بدهی به نیابت از او به اقدام قانونی نیز بپردازد. این مؤسسات معمولاً بسته به نوع و میزان مطالبات تا مدتی معین روی موارد ارجاعی فعالیت کرده و تماس‌ها و ارتباطات لازم را با شخصی که توانایی بازپرداخت ندارد در طول این مدت برقرار می‌کنند و عرف صنعت در این زمینه امکان ردیابی موارد ارجاعی توسط ذی‌نفعان، ۲۴ ساعت پس از ارجاع کار است.

ضرورت استفاده از این مؤسسات

ایده ساماندهی مطالبات معوق زمانی مطرح شد که در ایران این مؤسسات به صورت خاص وجود نداشتند و فقط دریافت بعضی اطلاعات از طریق دریافت سوء پیشینه امکان‌پذیر بود. بنابراین ضرورت دارد که در چارچوب قوانین و مقررات جمهوری اسلامی ایران با دریافت مصوبات خاص و مجوزهای لازم و دستورهای مبنی بر همکاری مؤسسات و سازمان‌های مختلف، موسسه‌ای بامشارکت کلیه بانک‌ها و بخش خصوصی ایجاد شود و با اختیارات کامل تحقیق و تفحص در مورد بدهکاران بدحساب با کمک سازمان‌هایی مثل ثبت اسناد و املاک کشور، نیروی انتظامی، اداره آگاهی، قوه قضاییه و حتی پلیس بین‌الملل و سازمان مالیاتی کشور برای تحقق و شناسایی با مجوزات لازم که از طریق قوه قضاییه صادر می‌شود، به امر وصول مطالبات معوق بپردازد؛ به گونه‌ای که پس از ثبت این موسسه پرونده افرادی که وصول مطالبات آنها امکان‌پذیر نشده به این موسسه ارجاع شود.

منافع مؤسسات وصول

مطالبات

ایجاد مؤسسات یا شرکت‌هایی برای وصول مطالبات معوق بانک‌ها، بیمه‌ها و سایر شرکت‌های مرتبط مالی علاوه بر کاهش هزینه‌ها، مانع

پول و اعتبار تصمیم گرفته شده و ضمیمه نامه فوق‌الذکر ارسال داشته‌اند با اصلاح عبارت "تسویه کامل بدهی" به عبارت "تسویه کامل اصل بدهی" اشکال ندارد و مغایر با موازین شرعی نمی‌باشد. با توجه به شرایط حاضر پیشنهاد اجرایی مناسب برای وصول مطالبات و مدیریت وصول به شرح زیر است:

با توجه ویژه به فرمایش وزیر امور اقتصادی و دارایی در پاسخ به سوآلی مبنی بر این که نحوه فعالیت مؤسسات و نهادهای هفت‌گانه در ارتباط با مطالبات معوق بانک‌ها چگونه است؟، تصریح کرد: یکی از ابزارهای مورد استفاده در این مؤسسات، پیگیری راه‌های مناسب برای رسیدن به مطالبات معوق از سوی بانک است، زیرا بانک‌ها به دلیل دغدغه‌های کاری بسیار زیاد، فرصت کافی برای پیگیری مطالبات معوق خود را ندارند و رسیدگی به این معوقات را در اولویت‌های کار خود قرار داده‌اند.

آقای دانش جعفری ادامه داد: با تأسیس چنین مؤسساتی، مطالبات معوق بانک‌ها به راحتی قابل رسیدگی، پیگیری و وصول خواهد بود. بنابراین فرمایش و نظریه سازمان‌های ذیصلاح به شرح زیر لازم به نظر می‌رسد که بایرون سپاری وصول مطالبات می‌توانیم بخش‌های درگیر را به سمت اهداف مهمتری سوق می‌دهیم.

تأسیس شرکت ساماندهی مطالبات معوق

بر اساس بررسی‌های انجام شده در سایر کشورها، مؤسساتی خصوصی وجود دارند که کار آنها وصول مطالبات معوق افراد و شرکت‌ها قبل از اقدامات قانونی است. این عمل به صورت یافتن نشانی محل کار و منزل بدهکاران و سایر اطلاعات در مورد آنها، تماس با بدهکاران و تلاش برای وصول بدهی بدون انجام اقدامات قانونی است. در صورتی که وصول بدهی معوق بدون اقدام قانونی ممکن نباشد، مؤسسه اطلاعات مربوط به دارایی‌های طرف را در نقاط مختلف جمع‌آوری کند. همچنین هزینه‌هایی را که اقدام

درگیر شدن کارکنان مؤسسه ذی نفع در مراحل وصول مطالبات می شود. استفاده از این مؤسسات علاوه بر اینکه زمان وصول مطالبات را کاهش می دهد، بانظارت بر بدهکاران، شانس وصول مطالبات را افزایش می دهد. بدهکارانی که بانک ها برای ساماندهی مطالبات معوق آنها را به شرکت معرفی می کنند، مشتریانی هستند که حسن نیت ندارند، ورشکسته نبوده و حاضر به بازپرداخت تسهیلات نیستند و بعضاً دارایی و اموال غیر منقول خود را به بانک معرفی نکرده اند.

ساختار شرکت وصول مطالبات

در خصوص ساختار مناسب برای شخصیت حقوقی واحد ساماندهی مطالبات معوق با توجه به اهمیت اهداف، ضرورت گسترش فعالیت مورد نظر و به منظور انجام دادن فعالیت معوق در نهادی مستقل، منعطف و با سرمایه ای غیر دولتی، تأسیس شرکت سهامی خاص مورد تأکید قرار گرفت. تأسیس چنین شرکتی موجب خودداری از توسعه سازمان اصلی بانک ها، انجام فعالیت مورد نظر در یک سازمان مستقل و با اختیارات کافی و از طرفی با چارچوب و سازمان حقوقی، قضایی، مالی خودکفا و اقتصادی خواهد شد. با توجه به ساختار موجود حقوقی بانک ها، تدوین دستورالعمل هایی به منظور چگونگی ارتباط و تعامل این ادارات با شرکت بانوجه به مصالح بانک ها و توسط خود آنها باید انجام بگیرد.

موضوع اصلی فعالیت شرکت

۱- پیگیری و وصول مطالبات معوق ارجاع شده از سوی بانک ها، مؤسسات مالی اعتباری و شرکت ها
 ۲- اخذ نمایندگی یا وکالت از طرف بانک ها، شرکت ها و مؤسسات یاد شده برای طرح و اقامه دعوی در مراجع قضایی و ثبتی
 ۳- کسب اطلاعات جامع برای شناسایی اموال و دارایی های منقول اشخاص حقیقی و حقوقی بدهکار به بانک ها، شرکت ها و مؤسسات یاد شده.

واحد های شرکت

شرکت وصول مطالبات معوق برای انجام عملیات مورد نظر دارای سه واحد با اهداف و وظایف مشخص به شرح زیر است:

الف) اقدامات واحد حقوقی

۱- دریافت و تنظیم متن نمونه اسناد و قراردادهای همکاری با بانک ها، سازمان ها و شرکت های مختلف و ارائه آن به هیأت مدیره
 ۲- انعقاد قرارداد با بانک ها، مؤسسات و شرکت ها به منظور بررسی پرونده های حقوقی و اظهار نظر در مسائل مختلف حقوقی و جزایی حسب قرارداد مربوطه برای وصول مطالبات معوق به صورت موردی

۳- اخذ نمایندگی یا وکالت از طرف بانک ها، مؤسسات و شرکت ها برای طرح و اقامه دعوی اعم از حقوقی و کیفری در مراجع قضایی و ثبتی علیه اشخاص حقیقی و حقوقی در داخل و خارج از کشور با همکاری واحدها و ادارات حقوقی واحد متقاضی تا وصول نتیجه و استرداد بدهی های اشخاص و زیان های وارده و هزینه های جانبی طبق رأی قضات ویژه قوه قضاییه

۴- طرح و تعقیب دعاوی (اعم از حقوقی و کیفری) بانک ها، سازمان ها و شرکت ها علیه اشخاص حقیقی و حقوقی در مراجع قضایی داخلی و بین المللی و ارجاع امر به داور و رعایت مقررات مربوطه بر اساس درخواست بانک ها

۵- دریافت نیابت قضایی برای توقیف حساب های داخلی، دارایی ها و اموال منقول و غیر منقول و انجام دادن امور حقوقی مربوط به کلیه اموال و املاک (عیناً یا منفعتاً) حسب قرارداد

۶- درخواست صدور اجرائیه از مراجع اجرایی و دادگستری و تعقیب عملیات اجرایی و معرفی شخص یا مال تا حصول نتیجه

۷- درخواست صدور قرار تأمین دلیل و تأمین خواسته از مراجع قضایی

ب) اقدامات واحد بدهکاران

(افراد - اموال)

۱- تهیه اطلاعات اولیه در مورد شناسایی اموال و دارایی های منقول و غیر منقول اشخاص حقیقی و حقوقی بدهکار به بانک ها، مؤسسات و شرکت ها

۲- اخذ مجوزهای لازم برای همکاری با پلیس بین الملل به منظور مسدود کردن حساب های بانکی بابتستور مقامات قضایی کشور و در صورتی که فرد بدهکار در خارج از کشور باشد، همکاری با پلیس بین الملل برای بازداشت و انتقال فرد مورد نظر به کشور

۳- همکاری و انعقاد قرارداد با مؤسسات و سازمان های وصول کننده مطالبات در خارج از کشور

۴- بررسی چگونگی برخورد با مشتریان بد حساب

۵- بررسی و تجزیه و تحلیل وضعیت مشتریان بد حساب، شناسایی اموال بدهکاران، ضامنان آنها و وابستگان درجه یک افراد مذکور

ج) اقدامات واحد فنی

تعقیب بدهکاران در سطح بین المللی با همکاری نیروی انتظامی.

منابع:

مقالات موجود در مجلات و روزنامه ها و سایت های مختلف